

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของ ไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น*

A SCHOOL ADMINISTRATIVE MODEL FOR LEARNING MANAGEMENT DURING THE COVID-19 OUTBREAK IN SCHOOLS UNDER THE DEPARTMENT OF LOCAL ADMINISTRATION

ชูชาติ เทียงธรรม, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, สุดารัตน์ สารสว่าง, วารุณี ลัภนโชคดี

Chuchart Thiengtham, Prompilai Buasuan, Sudarat Sarnsawang, Warunee Lapanachokdee

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University

Corresponding Author Email: Chuchart.T@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2. เพื่อสร้างและประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างตอนที่ 1 คือสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 260 โรงเรียน ตอนที่ 2 สุ่มกลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ประเมินโดยใช้แบบสอบถาม แบบสอบถามทั้งสองตอน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีปัญหาในเรื่องการใช้สื่อการเรียนรู้ผ่านช่องทาง Social media มากที่สุด และมีความต้องการความช่วยเหลือเรื่องการใช้สื่อการเรียนรู้ผ่านช่องทาง Social media มากที่สุด 2) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่สร้างขึ้นประกอบด้วยภารกิจหลัก 2 ด้าน 12 ประการ และ ภารกิจสนับสนุน 3 ด้าน 15 ประการ มีผลการประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้; ไวรัสโคโรนา (COVID-19); กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

Abstract

This research article were aimed to study: 1.The condition, problems, needs and operations of learning management that arose during the COVID-19 outbreak in schools under the Department of Local Administration. 2) Create and assess the appropriateness and feasibility of a learning management that arose during the COVID-19 outbreak in schools under the Department of Local Administration model. The 1st step used sample group consisted of 260 schools under the Department of Local Administration. The research instrument used were a questionnaire. The 2nd step to assess the suitability and feasibility of the model in focus group discussions from 9 experts. The research instrument for both steps used was a questionnaire with IOC between 0.60 - 1.00, 0.98 and 0.95 reliability in order and discrimination between 0.40 - 1.00.

The results showed 1. The educational institutions had the most problems in using learning media through social media channels at a maximum. And there was a need for assistance in using learning materials through social media channels at a maximum. 2. The results of a school administrative model for learning management during the COVID-19 outbreak in schools under the department of local administration model were defined with 2 main missions, 12 sub-missions and 3 supporting missions, 15 sub-missions, which had the results of assessing the appropriateness and feasibility at the highest level.

Keywords: Quality Management System; Primary Schools; World-class Standard School

บทนำ

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทำให้เด็กนักเรียนจำนวนกว่า 1.57 พันล้านคน จากกว่า 188 ประเทศ หรือคิดเป็น 91.3% ของผู้เรียนจากทั่วโลกจำต้องยุติการศึกษาในโรงเรียนไว้ชั่วคราว และหันไปสู่การศึกษานอกห้องเรียนในรูปแบบต่าง ๆ องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO ได้ให้การสนับสนุนประเทศต่าง ๆ ในความพยายามที่จะลดผลกระทบจากการปิดโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มที่มีความเสี่ยงและด้อยโอกาส ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการศึกษาต่อเนื่องสำหรับทุกคน ผ่านการเรียนรู้ทางไกลซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบัน (UNESCO, 2020) นอกจากนั้น องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ หรือ OECD (2020) ได้วิเคราะห์เรื่องความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา รวมถึงผลลัพธ์ของการเรียนรู้แบบ

ออนไลน์ พบว่า การเรียนรู้ที่เป็นที่นิยมของสถานศึกษาในยุค COVID-19 คือการเรียนผ่านระบบออนไลน์ แต่ก็มีปัญหาในบางมิติ ในด้านของความเหลื่อมล้ำดิจิทัล (digital divide) ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต ทักษะความรู้ของครูและผู้ปกครองในการช่วยสนับสนุน

จากสถานการณ์ดังกล่าว เป็นเหตุให้การศึกษาของโลกจึงตกอยู่ในภาวะวิกฤตซ้ำซ้อน เกิดผลกระทบอย่างรุนแรง แก่เด็กและเยาวชนทั่วโลก ส่งผลกระทบทางตรงต่อทุนมนุษย์และการชะงักงันของภาคเศรษฐกิจของโลกในระยะยาว (The world bank, 2020) อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศไทยอย่างมาก รวมถึงสถานศึกษาที่สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เนื่องจากรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ การติดต่อสื่อสาร การวัดประเมินผล ทำได้ยากลำบากขึ้น การวางแผนของการจัดการด้านสุขภาพและความปลอดภัยเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการอย่างรัดกุมและควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน (Bayham & Fenichel, 2020) เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2609 โดยสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน มี 1,722 แห่ง ต่างมีการปรับวิธีการบริหารสถานศึกษาที่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน ควบคู่ไปกับการปรับหลักสูตร ปรับวิธีการสอน ปรับการวัดประเมินผล เพื่อให้การบริหารจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับภาวะวิกฤตในปัจจุบัน เกิดการคิดค้นและพัฒนารูปแบบและระบบการเรียนรู้ที่อาจกลายเป็นความปกติใหม่ (New Normal) ทางการศึกษา เมื่อไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในสภาวะปกติได้

หากพิจารณาการจัดการเรียนรู้ในช่วงวิกฤตดังกล่าวนี้ พบว่าการระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น สิริพร อินทสนธิ์ (2563) ได้สรุปไว้ว่า การระบาดของโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องมีการปรับตัวจากการเรียนการสอนจากการเรียนในห้องเรียน มาเป็นการสอนออนไลน์ ซึ่งมีการเลือกใช้โปรแกรมในการเรียนออนไลน์ที่มีข้อดีข้อจำกัดแตกต่างกันไป เช่นความพร้อมของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ของผู้เรียน ความเสถียรของสัญญาณอินเทอร์เน็ตทั้งของผู้สอนและผู้เรียนอาจเกิดปัญหาได้ในระหว่างเรียน อย่างไรก็ตามกระบวนการเรียนการสอนออนไลน์สามารถเป็นทางเลือกที่ดีที่จะแก้ไขปัญหการเรียนที่ยังอยู่ในสถานการณ์นี้ และเหมาะกับรายวิชาที่เป็นเนื้อหาปฏิบัติผ่านทางคอมพิวเตอร์ ส่วนสิริบุญมา วรรคศรี และประยูร แสงใส (2563) กล่าวว่าแม้แต่ครูที่สอนสังคมศึกษา ยังต้องมีการปรับเทคนิคช่องทางการสอนใหม่ โดยใช้วิธีการสอนทางเลือกเพื่อให้เข้ากับยุคสถานการณ์โควิด-19 เพื่อให้ผู้เรียนยังได้รับความรู้ แต่ต้องอยู่ภายใต้ข้อตกลงในการดูแลตนเองและสังคมในแบบใหม่ ยอมรับในความเปลี่ยนแปลง ความแตกต่างจากเดิม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลกได้สืบไป ดังนั้นปัญหาและความต้องการแนวทางที่

เหมาะสมในการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ จึงยังเป็นเรื่องท้าทายอย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการร่วมกัน

ด้วยเหตุที่สถานการณ์ผู้ติดเชื้อ COVID-19 ทั่วโลกยังไม่ดีขึ้น ในปีพุทธศักราช 2564 ประเทศไทยก็มีการระบาดครั้งใหญ่และมีผู้สูญเสียจำนวนมาก เป็นเหตุให้ภาคการศึกษาของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงห้วงเวลาและแนวทางในการจัดการศึกษา เช่น ในปีการศึกษา 2563 ใช้การเรียนการสอนแบบ On-Site ผสมกับ Online และ ใช้การเรียนแบบ Online เป็นหลัก ในปีการศึกษา 2564 และมีการเลื่อนเวลาเปิดภาคเรียนในเดือนมิถุนายน แทนการเปิดภาคเรียนในเดือนพฤษภาคมเหมือนที่เคยเป็นมา ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของการศึกษาไทย ที่การจัดการศึกษาทุกระบบต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของบุคลากรและผู้เรียนอย่างเข้ม และโรงเรียนต่าง ๆ สามารถดำเนินการจัดการศึกษาตามคู่มือการจัดการโรงเรียนรับมือโควิด-19 ที่รัฐบาลกำหนดขึ้นมา แต่เนื้อหาในคู่มือประกอบไปด้วย ความรู้ทั่วไปของโรคโควิด-19 ข้อปฏิบัติด้านสุขอนามัย สิ่งแวดล้อม และสังคม ที่เกี่ยวข้องกับระยะเตรียมการก่อนเปิดเรียนและวันเปิดภาคเรียน สุขอนามัยภายในโรงเรียน แต่ยังไม่ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในช่วงเวลาที่ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตามปกติว่าจะมีรูปแบบบริหารจัดการเรียนรู้อย่างไรทั้งก่อนการระบาด ระหว่างการระบาด และหลังการระบาดที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในครั้งนี้ เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นทางเลือกในการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสภาวะไม่ปกติ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
2. เพื่อสร้างและประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ (R&D)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

เลือกกลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 15 จากประชากร 1,722 โรงเรียน ที่สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มโรงเรียนที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 29 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนที่สังกัดเทศบาล จำนวน 178 โรงเรียน และกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนที่สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 53 โรงเรียน รวมเป็น 260 โรงเรียน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น และจัดสนทนากลุ่ม จากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาของหน่วยงานระดับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ขนาดใหญ่ 1 คน ขนาดกลาง 1 คน อาจารย์ด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพปัญหาในการบริหารสถานศึกษา ตอนที่ 3 สภาพความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษา และตอนที่ 4 สภาพการดำเนินงานในการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ (Google Form) ไปให้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ผลของการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการดำเนินการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ในปัจจุบัน ทั้ง 4 ช่วง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาয়กร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปและวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้วยการพรรณานเนื้อหาและเรียงความถี่

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 260 โรงเรียน (ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ตอบ) โดยผู้ตอบคำถามเป็นหญิงและชายใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 50.38 และ 49.62 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีอายุ 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.31 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุดพบว่าส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 78.85 จากการวิเคราะห์ประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.08 ส่วนประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.08 ในด้านจำนวนนักเรียนในสถานศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นสถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน 360 - 1,079 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.85 และส่วนใหญ่อยู่ในสังกัดเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 68.46

1.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา พบว่า สถานศึกษามีปัญหาในการช่วยเหลือเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตผ่านช่องทาง Social media หรือระบบทางไกลอื่น ๆ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.29, S.D. = 1.17) อยู่ในระดับปานกลาง และสถานศึกษามีปัญหาด้านการกำหนดให้นักเรียน ครู และผู้เข้ามาในสถานศึกษาทุกคน สวมหน้ากากอนามัย และปัญหาด้านการจัดเตรียมจุดล้างมือด้วยสบู่ เจลหรือสเปรย์แอลกอฮอล์เพื่อใช้ในสถานศึกษาน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 1.96, S.D. = 1.07 และ ($\bar{X}$ = 1.96, S.D. = 1.02 ตามลำดับ) อยู่ในระดับน้อย

1.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา พบว่า สถานศึกษามีความต้องการจำเป็นในการขอความช่วยเหลือเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตผ่านช่องทาง social media หรือระบบทางไกลอื่น ๆ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 1.17) อยู่ในระดับมาก และสถานศึกษามีความต้องการสถานที่ หรือห้องพยาบาล หรือพื้นที่สำหรับแยกผู้มีอาการเสี่ยงทางระบบทางเดินหายใจน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 3.28, S.D. = 1.34) อยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานในการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของโรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ช่วงก่อนการระบาด พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานด้านมีการกำหนดมาตรการเปิด-ปิดโรงเรียนให้สอดคล้อง และยืดหยุ่นตามความรุนแรงของการระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ในแต่ละรอบ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.75) อยู่ในระดับมาก และสถานศึกษามีการจัดเตรียมอุปกรณ์ให้แก่แก่นักเรียนที่มีความเสี่ยงที่จะเสียโอกาสจากการเรียนทางไกลน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 1.03) อยู่ในระดับมาก

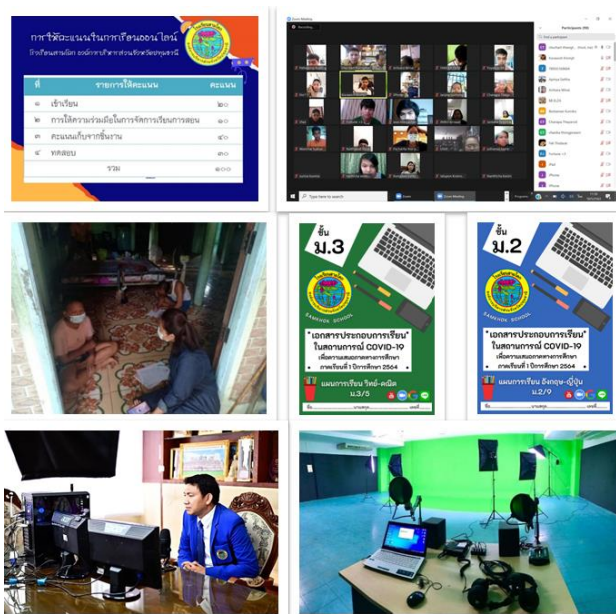
1.4. ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานในการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของโรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการ

ปกครองท้องถิ่น ในช่วงระหว่างการระบาด พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานด้านสร้างความตระหนักให้ครูและบุคลากร เกิดการรับรู้ เข้าใจ แนวทางการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการเรียนการสอนในภาวะการระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.40 , S.D. = 0.80) อยู่ในระดับมาก และสถานศึกษาให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ มีการประเมินตนเองและการประเมินเพื่อน เพื่อประโยชน์ในการช่วยฝึกทักษะการสะท้อนคิดน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 3.37, S.D. = 1.09) อยู่ในระดับปานกลาง

1.5 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานในการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของโรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ช่วงหลังการระบาด พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานด้านการเพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียนและความหลากหลายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และครูผู้สอนมีการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถปรับเปลี่ยน มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.02 , S.D. = 0.82 และ $\bar{X}$ = 4.02 , S.D. = 0.85 ตามลำดับ) อยู่ในระดับมากและสถานศึกษามีการให้นักเรียนมีการประเมินตนเองและการประเมินเพื่อนอย่างต่อเนื่อง จนเกิดทักษะการสะท้อนคิด และร่วมกันพัฒนาน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 3.37, S.D. = 1.05) อยู่ในระดับปานกลาง

1.6. ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานในการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของโรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในช่วงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นปกติใหม่ที่เกิดการพัฒนาขึ้นหลังการระบาด (New normal education form) พบว่า สถานศึกษามีการใช้ข้อมูลและเสียงสะท้อนของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จากทุกระดับ ทั้งครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน ในการร่วมพัฒนาการจัดการศึกษา มากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.90 , S.D. = 0.95) อยู่ในระดับมากและสถานศึกษาและต้นสังกัดมีแพลตฟอร์มสนับสนุนเพื่อการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน น้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 3.26, S.D. = 1.07) อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นภายหลังการทดลองใช้ ทั้งภารกิจหลัก 2 ด้าน จำนวน 12 ประการ และภารกิจสนับสนุน 3 ด้าน จำนวน 15 ประการ พบว่าส่วนใหญ่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ ทุกข้อ $\geq$ 4.50)

ภาพที่ 1 ภาพประกอบบางส่วนของภารกิจหลักที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบ

ภาพที่ 2 ภาพประกอบบางส่วนของภารกิจสนับสนุนที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษา เพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัด กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พบว่าสถานศึกษาแต่ละแห่งมีการประสบปัญหาในระดับมาก น้อยต่างกัน สถานศึกษาที่มีความพร้อมจะสามารถรับมือและตอบสนองต่อปัญหาได้รวดเร็วกว่า แต่เมื่อระยะเวลาของการระบาดยาวนานขึ้น สถานศึกษาเริ่มมีการปรับตัวและรับมือได้ดีขึ้น

เรื่อย ๆ โดยเฉพาะความพร้อมด้านสถานที่และการบริการ ส่วนการจัดการเรียนรู้ก็มีการพัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการสอนของครูแบบผสมผสาน สอดคล้องกับ จิราภรณ์ อ่อนชาผิว และสุชาดา นันทะไชย (2564) ที่ศึกษาปัญหาปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 พบว่าปัญหาส่วนใหญ่เกิดจาก งบประมาณที่ไม่ให้สถานศึกษายังไม่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ที่แท้จริง รวมถึงปัญหาของผู้ปกครองที่ยังไม่มีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน และความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ที่ทั้งผู้บริหารและครูมีความต้องการที่จะปรับปรุง มาตรฐานการจัดการเรียนการสอนเพื่อรองรับสถานการณ์โควิด 19 ในอนาคต โดยเน้นการสร้างทักษะ การคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา การปฏิบัติ และจำกัดจำนวนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงการประเมินผลด้วยวิธีอื่นแทนการทดสอบ เช่น การมอบหมายงาน การทำรายงาน หรือการทำข้อสอบนอกห้องสอบ เป็นต้น ส่วนผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในช่วงต่างๆ ของการระบาดพบว่าผู้เรียนมีการปรับตัวสอดคล้องกับทิศทางการปรับตัวของโรงเรียน มีความคุ้นเคยกับการเรียนออนไลน์มากขึ้น แต่ยังปรับตัวได้แตกต่างกันตามช่วงวัย สอดคล้องกับ กรรณิการ์ แสนสุภา และคณะ (2563) ที่สรุปว่านักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการปรับตัวในสถานการณ์โควิด-19 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 อยู่ในระดับมากและเมื่อเปรียบเทียบเพศ พบว่า เพศชายและหญิงมีการปรับตัวโดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับตัวระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ พบว่า นักศึกษาที่มีระดับชั้นปีแตกต่างกันมีการปรับตัวด้านการเรียน และด้านอารมณ์แตกต่างกัน

2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ภารกิจหลัก และ 3 ภารกิจสนับสนุน จำนวน 27 ประการนั้น เกิดจากผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ รวมถึงการประยุกต์แนวทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ตามกรอบ 6 มิติ 44 ข้อ ร่วมกับคู่มือการจัดการโรงเรียนรับมือโควิด-19 ที่รัฐบาลกำหนดขึ้น ผ่านการดำเนินงานของ 4 กลุ่มงาน แต่เพิ่มความเข้มข้นในการแก้ปัญหาและสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อรักษาคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ให้เกิดคุณภาพสูงสุด โดยกำหนดภารกิจให้ทุกคนในองค์กรตระหนักและให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับ Viner et al. (2020) ที่กล่าวว่า แม้การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนท่ามกลางวิกฤตเป็นเรื่องยาก และเป็นเรื่องที่ทำหายอย่างยิ่ง เนื่องจากอาจไม่มีข้อมูลพื้นฐาน หรือประสบการณ์ แต่การกำหนดทิศทางที่เหมาะสมของการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมต่อกับหลักสูตรสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของครู นักเรียน เจ้าหน้าที่ และผู้ปกครอง เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการรักษาและต่อยอดคุณภาพของ

การจัดการเรียนรู้ ส่วนผลการประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบที่แสดงออกมาในระดับมากจากการวิจัยนี้ สามารถสะท้อนความต้องการรูปแบบในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียน และมีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ทั้งในสภาวะวิกฤตและในระยะยาวต่อไป อย่างไรก็ตามหากเทียบกับประเทศสิงคโปร์ ที่มีการตัดสินใจปิดโรงเรียนให้น้อยที่สุด เมื่อพิจารณาในแง่ผลประโยชน์ของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งมีหลักฐานยืนยันชัดเจนว่าการปิดโรงเรียนส่งผลกระทบต่อเพียงเล็กน้อยต่อการควบคุมการแพร่เชื้อ แต่กลับเพิ่มค่าใช้จ่ายให้กับผู้ปกครองและรัฐสูงขึ้นกว่าการเปิดเรียนตามปกติ ดังนั้น โรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอนแบบมีมาตรการด้านความปลอดภัยที่เหมาะสมเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด โดยเฉพาะผู้เรียนจะมีความสุขและมีความรู้ที่ได้จากการเรียนที่โรงเรียนมากกว่า แต่โรงเรียนต้องมีแผนการที่เหมาะสมในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รองรับการสร้างสวัสดิภาพและความปลอดภัย ควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่สูงขึ้นในภาวะที่ไม่สามารถจัดปกติ จึงจะทำให้สามารถดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kedia, 2021)

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาวะวิกฤตจาก COVID-19 ทำให้ระบบการจัดการศึกษามีการปรับตัวอย่างรวดเร็วและเร่งด่วน ผู้วิจัยค้นพบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่สามารถจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับสถานศึกษาในทุกระดับ ทุกสังกัด ในทุกสถานการณ์ เนื่องจากภารกิจหลักตามที่กำหนดไว้ เป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างเข้มข้น ภายใต้กรอบของภารกิจสนับสนุนที่อำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และสนับสนุนภารกิจหลักให้มีความมั่นคง ยั่งยืน ทำให้การจัดการศึกษาในภาวะไม่ปกตินี้ดำเนินไปได้ แบบปลอดภัยสูงสุดต่อผู้เรียน ดังรูปแบบ (Model) ที่นำเสนอ

ภาพที่ 3 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ปัจจัยที่จะนำรูปแบบนี้ไปใช้ให้ประสบความสำเร็จได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันและสนับสนุนภารกิจทั้ง 27 ประการ ร่วมกับงานอื่น ๆ ในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำโรงเรียนในการนำโรงเรียนฝ่าวิกฤตที่เกิดขึ้นนี้ จะต้องมีความมุ่งมั่น มีความหวัง และมีความเชื่ออย่างมั่นคงที่สามารถจัดการปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น หรือจะต้องแลกมาด้วยอะไร ถือเป็นความท้าทายอย่างยิ่งในการใช้อำนาจของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ เพื่อปกป้องการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ดังนั้นคุณสมบัติของผู้นำที่ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีความสามารถในการพัฒนาผู้อื่น สามารถจัดการผู้คน การสร้างขีดความสามารถ ฯลฯ ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่ตอบสนองต่อบริบท และมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงแนวทางปฏิบัติในการเป็นผู้นำในโรงเรียนเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 (Leithwood et al., 2020) สอดคล้องกับ เบญจวรรณ เรืองศรี และคณะ (2564) ที่กล่าวว่าผู้บริหารต้องมีการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่ (New normal) มีแนวทางการบริหารใหม่ ๆ เช่น การเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี การออกแบบหลักสูตรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อรองรับที่รักเรียน นักศึกษา ครู และบุคลากร ต้องปรับตัวเข้าสู่การเรียนการสอนแบบ On Site ในมิติใหม่ เพื่อให้หลักสูตรยังคงดำเนินต่อไปแบบไม่ขาดตอน การบริหารจัดการเรียนการสอนที่จะสามารถเข้าถึงนักเรียนทุกคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ มีการหารือและวางแผนร่วมกันของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน เช่น พ่อแม่ นักเรียน นักศึกษา รวมถึงคณะครูในการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกายจิตใจแก่นักเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

นำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ไปใช้ในมิติใดก็ตามแต่ ผลจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งสนับสนุนแนวคิดในการรองรับสถานการณ์วิกฤตที่ส่งผลต่อการศึกษา อย่างไรก็ตามมิติเรื่องสุขภาพของผู้เรียนและผู้ปฏิบัติงาน ยังเป็นมิติที่สำคัญเนื่องจากเกี่ยวข้องกับชีวิต ที่ไม่อาจจะทดแทนได้ด้วยสิ่งอื่น ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อลดการสูญเสียทางการเรียนรู้ (Learning loss) ต้องคำนึงถึงพอ ๆ กับการปลอดภัยของผู้เรียน ครู บุคลากร รวมถึงผู้ปกครอง ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Wang et al. (2020) ที่แม้จะยังกังวลเกี่ยวกับการกักตัวอยู่ที่บ้านของเด็กและเยาวชนระหว่างการระบาดของโรคอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเด็กบ้าง แต่ก็ถูกชดเชยด้วยการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม นอกจากนั้นรูปแบบการบริหารสถานศึกษานี้ นอกจากจะใช้เพื่อการจัดการเรียนรู้ในภาวะวิกฤติ COVID-19 นี้แล้ว ยังสามารถนำไปใช้ในการวางแผนรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนของโลกปัจจุบันที่อาจจะกระทบการจัดการศึกษาอื่น ๆ ในอนาคตที่จะเกิดขึ้นต่อไปในยุค VUCA นี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยติดตามคุณภาพเชิงลึก ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับการบริหารสถานศึกษา ในเชิงปฏิรูป ภายหลังมีการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นต้นแบบในการบริหาร เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และสร้างนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษารองรับสภาวะวิกฤตอื่นที่อาจเกิดขึ้นได้ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น หรือสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และสังกัดอื่นสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดในทุกสถานการณ์

2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปในเชิงปฏิรูป ภายหลังมีการใช้ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ระหว่างสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กับสถานศึกษาสังกัดอื่น หรือรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปในเชิงปฏิรูป ในบริบทที่มีความแตกต่างการเชิงพื้นที่ เช่นระหว่างส่วนกลาง กับส่วนภูมิภาค หรือขนาดใหญ่ เทียบกับขนาดเล็ก เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ แสนสุภา และคณะ. (2563). การปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โควิด-19. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 83-97.
- จิราภรณ์ อ่อนชาผิว และสุชาดา นันทะไชย. (2564). ปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียน วัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สมุทรปราการเขต 1. *Journal of Modern Learning Development*, 6(4), 49-66.
- เบญจวรรณ เรืองศรี และคณะ. (2564). การจัดการเรียนการสอนในยุค New Normal Covid-19 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On Site. *วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 11(2), 29-45.
- สรินัญญา มารศรี และประยูร แสงใส. 2563. วิธีสอนทางเลือกของครูสังคมศึกษาในยุค สถานการณ์โควิด 19. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 5(2), 765-778.
- สิริพร อินทสนธิ์. (2563). โควิด - 19 : กับการเรียนการสอนออนไลน์ กรณีศึกษา รายวิชาการ เขียนโปรแกรมเว็บ. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 22(2), 203-214.
- Bayham, J., & Fenichel, E. P. (2020). Impact of school closures for COVID-19 on the US health-care workforce and net mortality: a modelling study. *The Lancet Public Health*, 5(5), 271-278.

- Kedia, M. (2021). *Singapore's school management policy during COVID-19*. Retrieved September 14, 2021, from <https://www.orfonline.org/>
- OECD. (2020). *A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020*. Retrieved May 23, 2020, from www.globaled.gse.harvard
- The world bank. (2020). *World Bank Education and COVID-19*. Retrieved May 23, 2020, from <https://www.worldbank.org/bankeducation-and-covid-19>
- Leithwood, K., et al. (2020). Seven Strong Claims about Successful School Leadership Revisited. *School Leadership & Management*, 40(4), 5-22.
- UNESCO. (2020). *COVID-19 Impact on Education*. Retrieved May 24, 2020, from <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- Viner, R. M., et al. (2020). School closure and management practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: a rapid systematic review. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(5), 397-404.
- Wang, G., et al. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet Public Health*, 395(10228), 945–947.

